Tankevekkende om medisin og religion

Gary B. Ferngren

Medicine and religion

A historical introduction. 241 s. Baltimore, MD: The Johns Hopkins University Press, 2014. Pris USD 25
ISBN 978-1-4214-1216-0

Frank Aarebrot høstet lovord for sin presentasjon av 200 års norsk historie på 200 minutter. Jeg har brukt litt lengre tid på denne utgivelsen, men har fått et spennende innblikk i mer enn 3000 års historie om forholdet mellom medisin og religion.

Det innledes med et historisk overblikk der begreper og historisk forståelse diskuteres. Deretter følger tre kapitler om antikkens medisinshistorie fra det nære Østen (Egypt og Mesopotamia), fra Hellas og fra Romerriket. Så tre kapitler om medisinen i oldkirken og den tidlige kristne periode, i middelalderens Europa og i den islamske middelaldertradisjon. De siste historiske kapitlene handler om den tidlige moderne perioden og om medisinen i det 19. og 20. århundret. I en etterskrift setter forfatteren sin historiske analyse inn i en sammenheng der han begrunner hvordan religionen har vært og fremdeles kan være aktuell i medisinsk virksomhet og i legers selvforståelse.

Et gjennomgangstema er hvordan menneskeheten har håndtert livets eksistensielle utfordringer med sykdom, lidelse, død, nestekjærlighet og barmhjertighet opp gjennom historien. Man finner også en spennende beretning om spenningen mellom medisin som håndverk og empirisk og teoretisk fundert virksomhet i forhold til den ikke-teknologiske siden av medisins oppgaver gjennom tidene.

Fremstillingen er saklig og tillitvekkende med rikelig dokumentasjon og referanser. Vi får innblikk i hovedstrømninger i de historiske periodene, men også grundige fremstillinger om mer marginaliserte trender i medisinsk-religiøs virksomhet. Det er en velbalansert akademisk tekst med stor grad av «face validity». Forfatteren håndterer imidlertid gnostikernes historie på en mangelfull måte, og den kristne mystikktradisjon vies heller ikke stor plass. Det er litt merkelig i og med at forfatteren diskuterer den islamske suftradisjonen ganske inngående.

Undertegnede tilhører en akademisk subkultur som ser på den antagonistiske fiendtligheten mot religion og en ensidig tillit til teknisk medisin med økende uro. Forfatteren hører avgjort til samme subkultur.

Jeg har et par prinsipielle innvendinger mot deler av innholdet. Forfatteren legger stor vekt på religionen som institusjonalisert virksomhet. Han deler pessimismen i deler av kristenkulturen om menneskets syndstilbøyelighet etter «fallet». I likhet med Søren Kierkegaard ser han barmhjertigheten og nestekjærligheten som et uttrykk for kristen dyd og etikk. Han er på kollisjonskurs med Knud Løgstrups syn på barmhjertigheten som en allmennmenneskelig spontan ytring. Det sistnevnte syn åpner, slik jeg ser det, for en mulighet for en «allmennreligiøs reformasjon» med spontant nærvær, oppmerksomhet og tillit som alternativ til modernitetens heseblesende og ofte destruktive jakt på eksternt og teknisk trøst mot lidelse og død.

Eivind Meland

Professor, Institutt for global helse og samfunnsmedisin
Universitetet i Bergen

Velskrevet, men til hvilket bruk?

Manohar Sharma, Karen H. Simpson,
Michael I. Bennett et al, red.

Practical management of complex cancer pain

308 s, tab, ill. Oxford: Oxford University Press, 2014. Pris GBP 40
ISBN 978-0-19-966162-6

Denne boken er laget i et format som gjør den egnet som et oppslagsverk for frakkelommen. Alle kapitler er skrevet av engelske forfattere. Likevel stemmer praksis ganske godt med det som er vanlig i Norge. Noen få unntak fra dette finnes, for eksempel valg av medikamenter for intratekal smertebehandling.

Boken har tre deler med ulike typer kapitler. Del 1 inneholder kapitler som omhandler generelle aspekter ved behandling av kreftsmarter. Kapitlene er velskrevne, men inneholder ikke mye mer informasjon enn det som kan hentes fra andre lett tilgjengelige kilder, og det som allerede burde være allmennkunnskap for leger som behandler pasienter med kreftsykdommer. I del 2 diskuteres spesielle og vanskelige kasuistikker. Disse kapitlene er interessant lesning, men ikke stoff som normalt finnes i en utgivelse ment som et oppslagsverk. Kapitlene i del 3 tar for seg spesielle invasive teknikker for smertebehandling av kreftpasienter. Dette er høyspesialisert medisin som praktiseres av et fåtall spesialister i Norge, som vel neppe er målgruppen for et raskt tilgjengelig oppslagsverk.

Oppsummert er dette en velskrevet bok med mye nyttig informasjon, men som feiler litt hvis intensjonen er å være et oppslagsverk for frakkelommen.

Pål Klepstad

Overlege, Intensivavdelingen
St. Olavs hospital